

Wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania bieżących, śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z geografii – klasa I GIMNAZJUM

1. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów - oceniane formy aktywności:

- Sprawdziany – testy

Sprawdzian – test obejmuje większą partię materiału, zapowiadany jest co najmniej z tygodniowym wyprzedzeniem, odnotowany jest w dzienniku i poprzedzony lekcją powtórzeniową. Sprawdziany – testy oceniane są punktowo, za każde z zadań przyznawana jest określona liczba punktów, następnie punkty są sumowane i zamieniane na ocenę wg ustalonych wskaźników procentowych zapisanych w statucie szkoły.

Sprawdziany – testy są obowiązkowe, w razie nieobecności ucznia na sprawdzianie nauczyciel wyznacza dodatkowy termin. Sprawdzian należy napisać do dwóch tygodni od powrotu do szkoły np. po chorobie. W przypadku dłuższej absencji termin ustala się indywidualnie z nauczycielem.

- Kartkówki

Kartkówki obejmują zakres 3 zrealizowanych tematów, nie wymagają wcześniejszej zapowiedzi.

- Odpowiedzi ustne

Uczeń zobowiązany jest być przygotowanym z przynajmniej trzech ostatnio zrealizowanych tematów. Odpowiedzi ustne oceniane są na bieżąco z uwzględnieniem możliwości ucznia.

- Aktywność ucznia:

- ✓ Prace domowe

Prace zadawane z dnia na dzień mogą mieć charakter krótkich zadań związanych z przygotowaniem do kolejnych lekcji, bądź ćwiczeniem niezbędnym do utrwalenia świeżo nabytej wiedzy. Brak pracy domowej jest odnotowany w dzienniku jako „bz” – trzy braki odnotowywane wykluczają ocenę bardzo dobrą na okres lub koniec roku. W pracy domowej ocenia się: poprawność merytoryczną, koncepcję, sposób rozwiązania, sposób prezentacji i estetykę.

- ✓ Prace długoterminowe – projekty

Prace długoterminowe – projekty umożliwiają uczniowi samodzielne, twórcze rozwiązywanie postawionego przed nim problemu. Ocenia się: stopień zrozumienia zadania, problemu, sposób zaplanowania rozwiązania, rozwiązanie problemu, prezentację pracy i wykorzystanie posiadanej wiedzy przedmiotowej.

- ✓ Praca na lekcji – aktywność - (za 3 „+” uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą)

2. Warunki i tryb uzyskania oceny wyższej niż przewidywana:

Sposoby poprawy osiągnięć:

Poprawianie wyników z obowiązujących form aktywności **jest dobrowolne** dla ocen pozytywnych, a **obowiązkowe** przy ocenie niedostatecznej.

- poprawa sprawdzianu – testu odbywa się w terminie do 2 tygodni od momentu uzyskania oceny,
- poprawa odpowiedzi ustnej i kartkówki odbywa się na następnej lekcji.

Poprawa prac pisemnych musi odbywać się poza godzinami lekcyjnymi; uczeń pisze ją tylko jeden raz.

Poprawiana forma aktywności jest oceniana tak samo jak pierwotna. Jeżeli uczeń uzyska lepszą ocenę to podczas wystawiania oceny śródrocznej/rocznej bierze się pod uwagę ocenę lepszą.

W przypadku uzyskania przez ucznia oceny niedostatecznej za pierwszy okres obowiązuje pisemne zaliczenie materiału nauczania obowiązującego w I okresie w ciągu 2 miesięcy od momentu klasyfikacji.

3. Ustalenie oceny śródrocznej/rocznej

- Ucznia obowiązuje systematyczna praca.
- Na koniec okresu/roku szkolnego nauczyciel nie przewiduje sprawdzianu zaliczeniowego - ocena śródroczna/roczna jest wystawiana za pracę w całym okresie/roku szkolnym.
- Ocena śródroczna/roczna nie jest średnią arytmetyczną ocen cząstkowych.

- Przy wystawianiu oceny śródrocznej/rocznej **największą wagę mają oceny ze sprawdzianów – testów**, następnie oceny z odpowiedzi ustnych i kartkówek oraz pozostałych form aktywności ucznia.
- Uczeń lub jego rodzic mogą odwołać się od oceny nauczyciela śródrocznej/rocznej według zasad ustalonych w statucie szkoły
- Ocena śródroczna/roczna uwzględnia również:
 - udział w konkursach
 - pracę nad projektami edukacyjnymi i ich prezentację

Ogólne zasady oceniania:

- Uczeń powinien uzyskać w okresie co najmniej następującą ilość ocen:
 - a) **przy dwóch godzinach w tygodniu:**
 - 2 oceny ze sprawdzianu – testu
 - 2 oceny z kartkówki
 - 1 ocenę z odpowiedzi ustnej
 - 1 ocenę ze znajomości mapy fizycznej świata lub mapy fizycznej Polski
 - dodatkowo może otrzymać ocenę z referatu, pracy długoterminowej
 - b) **przy jednej godzinie w tygodniu:**
 - 1 ocenę ze sprawdzianu – testu
 - 1 ocenę z kartkówki
 - 1 ocenę z odpowiedzi ustnej
 - 1 ocenę ze znajomości mapy fizycznej świata lub mapy fizycznej Polski
 - dodatkowo może otrzymać ocenę z referatu, pracy długoterminowej
- Każda ocena jest jawna i ustnie uzasadniona
- Każda ocena wpisywana jest do zeszytu przedmiotowego ucznia, rodzic **ma obowiązek** podpisać ocenę jako informację zwrotną
- Uczeń przed lekcją może zgłosić nieprzygotowanie do zajęć, ale nie częściej niż raz w ciągu okresu, a zawsze po nieobecności spowodowanej chorobą (pierwszy dzień obecności po lub dłuższa absencja)
- Uczeń i rodzic ma prawo wglądu do pracy sprawdzającej i zapoznanie się z błędami, ewentualnie wyjaśnienia ich przez nauczyciela

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z geografii

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:	Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:	Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:	Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:	Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
Podstawy geografii				
• wyjaśnia znaczenie terminu „geografia” • wymienia podstawowe dyscypliny nauk geograficznych • wymienia sfery Ziemi • wymienia przykłady źródeł informacji geograficznej • wyjaśnia znaczenie terminu „siatka geograficzna” • wskazuje na mapie i globusie południki: 0° i 180° oraz półkule wschodnią i zachodnią • wskazuje na mapie i globusie równik oraz półkule północną i południową • wyjaśnia znaczenie terminów: „mapa”, „skala mapy”, „siatka kartograficzna”, „legenda” • wymienia elementy mapy • wyjaśnia znaczenie terminu „plan” • dokonuje podziału map ze względu na skalę i treść • wymienia metody prezentacji zjawisk na mapach • wymienia metody prezentacji rzeźby terenu na mapach • wyjaśnia znaczenie terminów: „wysokość względna”, „wysokość bezwzględna”, „poziomica” • analizuje i interpretuje treści map ogólnogeograficznych i tematycznych	• wyjaśnia, czym zajmuje się geografia fizyczna i społeczno-ekonomiczna • podaje główne cechy kształtu i wymiarów Ziemi • wymienia cechy południków i równoleżników • wskazuje na globusie oraz mapie świata zwrotniki i koła podbiegunowe • wyjaśnia znaczenie terminów: „długość geograficzna”, „szerokość geograficzna” • określa położenie geograficzne punktów i obszarów na mapie • wyjaśnia różnice między siatką geograficzną a siatką kartograficzną • rozróżnia rodzaje skali mapy • wskazuje skalę mniejszą i większą • posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie • wskazuje różnice między mapą a planem • wymienia i wskazuje przykłady map tematycznych • dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych • odczytuje z map informacje przedstawione za pomocą różnych metod kartograficznych, w tym również odczytuje wysokość bezwzględną • identyfikuje położenie odpowiadających sobie obiektów	• wyjaśnia różnice między elipsoidą a geoidą • omawia współzależności zachodzące między sferami Ziemi • odczytuje współrzędne geograficzne na globusie • określa położenie matematyczno-geograficzne punktów i obszarów na mapie • lokalizuje na globusie i na mapie obiekty na podstawie współrzędnych geograficznych • wykazuje znaczenie skali mapy w przedstawianiu różnych informacji geograficznych na mapie • przekształca rodzaje skali mapy • posługuje się w terenie planem • oblicza wysokość względną oraz charakteryzuje rzeźbę terenu na podstawie rysunku poziomicowego i mapy hipsometrycznej • posługuje się w terenie mapą topograficzną, turystyczną i samochodową (m.in. orientuje mapę oraz identyfikuje obiekty geograficzne na mapie i w terenie) • lokalizuje na mapach (również konturowych) najważniejsze obiekty geograficzne na świecie i w Polsce (niziny, wyżyny, góry, rzeki, jeziora, wyspy, morza, państwa itp.)	• zna imiona lub nazwiska uczonych i ich dokonania w poznaniu kształtu Ziemi • omawia wpływ poszczególnych sfer Ziemi na życie i działalność gospodarczą człowieka • ocenia znaczenie umiejętności określania współrzędnych geograficznych w życiu człowieka • oblicza skalę mapy, znając odległość rzeczywistą i odległość na mapie • wyjaśnia, na czym polega generalizacja treści mapy i uzasadnia konieczność jej stosowania • charakteryzuje wybrane metody prezentacji zjawisk na mapach • dobiera właściwą metodę do przedstawienia wybranego zjawiska na mapie • projektuje i opisuje trasy wycieczek na podstawie map turystycznych, samochodowych i topograficznych	• przedstawia ewolucję poglądów na temat kształtu i wymiarów Ziemi • omawia wpływ działalności człowieka na funkcjonowanie sfer Ziemi • podaje zasady działania oraz przykłady zastosowania systemu nawigacji satelitarnej GPS • oblicza powierzchnię rzeczywistą, znając skalę mapy i powierzchnię na mapie • wskazuje możliwości praktycznego wykorzystania planów i różnych rodzajów map • charakteryzuje wybrane metody prezentacji rzeźby terenu na mapach • rysuje profil terenu, korzystając z rysunku poziomicowego • wykazuje związek między cechami środowiska przyrodniczego a zagospodarowaniem obszaru na podstawie mapy topograficznej

	geograficznych na fotografiach, zdjęciach lotniczych oraz mapach topograficznych			
Ruchy Ziemi				
- wymienia planety Układu Słonecznego - wyjaśnia znaczenie terminów: „orbita”, „ruch obiegowy Ziemi”, „równonoc wiosenna”, „równonoc jesienna”, „przesilenie zimowe”, „przesilenie letnie” - wymienia daty równonocy wiosennej i jesiennej oraz przesilenia letniego i zimowego - wyjaśnia znaczenie terminów: „ruch obrotowy Ziemi”, „doba”, „czas słoneczny”, „czas strefowy”, „czas urzędowy”	- wymienia planety Układu Słonecznego, zachowując właściwą kolejność - porównuje planety Układu Słonecznego, korzystając z danych liczbowych - podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi - podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchu obiegowego Ziemi - określa wartość kąta nachylenia osi ziemskiej do płaszczyzny orbity - podaje przyczynę zmiany kąta padania promieni słonecznych na powierzchnię Ziemi w ciągu roku - wymienia strefy oświetlenia Ziemi - podaje cechy ruchu obrotowego Ziemi - podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchu obrotowego Ziemi - wyjaśnia przyczynę występowania dnia i nocy - wyjaśnia, dlaczego zostały wprowadzone strefy czasowe i międzynarodowa linia zmiany daty	- wyjaśnia znaczenie terminów: „górowanie”, „widnokrąg” - przedstawia (wykorzystując również własne obserwacje) zmiany w oświetleniu Ziemi oraz w długości trwania dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych i porach roku - wymienia przyczyny występowania astronomicznych pór roku - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata obszary, na których występują dni i noce polarne - podaje przyczyny występowania zaćmienia Słońca i Księżyca - charakteryzuje strefy oświetlenia Ziemi - wyjaśnia różnice między czasem słonecznym a czasem strefowym i urzędowym - posługuje się mapą stref czasowych do określania różnicy czasu strefowego i słonecznego na Ziemi - wymienia nazwy stref czasowych, w których obrębie położona jest Polska	- wyjaśnia przyczyny występowania zjawiska dnia i nocy polarnej - dowodzi związku między ruchem obiegowym Ziemi a zmianą długości trwania dnia i nocy w ciągu roku - dowodzi wpływu nachylenia osi ziemskiej do płaszczyzny orbity na występowanie astronomicznych pór roku - przedstawia na ilustracji układ Ziemi, Słońca i Księżyca podczas zaćmienia Słońca i Księżyca - posługuje się ze zrozumieniem pojęciami: „ruch obrotowy Ziemi”, „czas słoneczny”, „czas strefowy” - omawia zastosowanie gnomonu - wskazuje zależność między ruchem obrotowym Ziemi a rachubą czasu - oblicza czas miejscowy, znając różnicę długości geograficznej - uzasadnia konieczność stosowania czasu strefowego i urzędowego - wymienia skutki działania siły Coriolisa	- wyjaśnia znaczenie terminów: „galaktyka”, „Droga Mleczna”, „planety karłowate” - omawia wpływ ruchu obiegowego Ziemi na zmiany w przyrodzie i życie człowieka - oblicza wysokość Słońca nad widnokrzem - wyjaśnia, dlaczego międzynarodowa linia zmiany daty nie pokrywa się dokładnie z południkiem 180° - omawia wpływ ruchu obrotowego Ziemi na zjawiska przyrodnicze i życie człowieka
Atmosfera i hydrosfera				
- wyjaśnia znaczenie terminów: „atmosfera”, „troposfera”, „pogoda” - podaje nazwy gazów wchodzących w skład powietrza atmosferycznego - wymienia czynniki	- wymienia nazwy warstw atmosfery, zaczynając od warstwy znajdującej się najbliżej powierzchni Ziemi - omawia zmiany temperatury powietrza w atmosferze, posługując się ilustracją	- charakteryzuje poszczególne warstwy atmosfery - sporządza klimatogram, korzystając z danych klimatycznych - wyказује na przykładach związek między wysokością	- oblicza zmiany temperatury powietrza wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza - wyjaśnia na przykładach wpływ czynników klimatotwórczych na wartość temperatury powietrza	- wyjaśnia znaczenie terminu „inwersja termiczna” - omawia wpływ działalności człowieka na zmiany zachodzące w składzie powietrza atmosferycznego - wyjaśnia, w jaki sposób powstają

klimatotwórcze wpływające na wartość temperatury powietrza • wyjaśnia znaczenie terminów: „ciśnienie atmosferyczne”, „niż baryczny”, „wyż baryczny”, „izobara” • wymienia jednostki ciśnienia atmosferycznego • wymienia przykłady wiatrów stałych i okresowo zmiennych, występujących na kuli ziemskiej • wyjaśnia znaczenie terminów: „wilgotność powietrza”, „wilgotność względna”, „kondensacja”, „resublimacja” • wymienia rodzaje opadów i osadów atmosferycznych • wyjaśnia znaczenie terminu „klimat” • wymienia elementy klimatu • podaje różnicę między klimatem a pogodą • wymienia główne czynniki klimatotwórcze • podaje przykłady wód powierzchniowych i podziemnych • wyjaśnia znaczenie terminów: „morze”, „zatoka”, „szelf kontynentalny”, „gejzer”, „wody termalne”, „wody mineralne” • wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata oceany i podaje ich nazwy • wymienia rodzaje ruchów wody morskiej	• wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata obszary o najwyższej i najniższej temperaturze powietrza • wyjaśnia przyczynę powstawania wiatru • wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata obszary występowania pasatów i monsunów • wyjaśnia proces powstawania chmur i opadów atmosferycznych • wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata obszary o najwyższych i najniższych rocznych sumach opadów atmosferycznych • charakteryzuje wpływ głównych czynników klimatotwórczych na klimat • wymienia strefy klimatyczne na kuli ziemskiej i wskazuje ich zasięg na mapie stref klimatycznych • wykazuje zróżnicowanie klimatyczne Ziemi na podstawie analizy map temperatury powietrza i opadów atmosferycznych oraz map stref klimatycznych na Ziemi • omawia zasoby wodne Ziemi, korzystając z diagramu • podaje jednostkę zasolenia wód oceanicznych • omawia zasolenie wód oceanicznych • wymienia typy mórz i wskazuje ich przykłady na mapie ogólnogeograficznej świata • wyjaśnia znaczenie terminów:	Słońca a temperaturą powietrza • oblicza średnią roczną temperaturę powietrza, średnią roczną amplitudę temperatury powietrza oraz roczną sumę opadów atmosferycznych • wyjaśnia zależność między wartością ciśnienia atmosferycznego a wysokością nad poziomem morza • sporządza schemat wyżu i niżu barycznego • rozpoznaje rodzaje opadów i osadów atmosferycznych na podstawie fotografii • podaje przykłady negatywnego wpływu nadmiaru oraz niedoboru opadów atmosferycznych na życie i działalność człowieka • charakteryzuje na podstawie wykresów lub danych liczbowych przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku w wybranych stacjach meteorologicznych położonych w różnych strefach klimatycznych • omawia na przykładach wpływ wybranych czynników klimatotwórczych na klimat danego obszaru • podaje przykłady wpływu klimatu na życie i działalność gospodarczą człowieka • omawia przyczyny zróżnicowania zasolenia wód oceanicznych • podaje przykłady mórz o największym i najmniejszym zasoleniu wód • wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata	• charakteryzuje rodzaje wiatrów na podstawie ilustracji • rozpoznaje rodzaje chmur na podstawie fotografii • omawia warunki powstawania poszczególnych rodzajów osadów atmosferycznych • omawia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia opadów atmosferycznych na Ziemi • podaje na podstawie map tematycznych zależności między strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi • charakteryzuje klimat górski • omawia wpływ klimatu górskiego na występowanie pięter roślinnych • omawia przyczyny występowania falowania i pływów • podaje przykłady gospodarczego wykorzystania wód podziemnych • wyjaśnia mechanizm funkcjonowania gejzerów • wymienia przykłady obszarów występowania gejzerów	cyklony tropikalne i tornada, charakteryzuje je oraz podaje obszary ich występowania • omawia sposób powstawania opadów frontalnych, konwekcyjnych i orograficznych • ocenia wpływ klimatu na zagospodarowanie wybranych regionów kuli ziemskiej • charakteryzuje zjawisko El Niño
--	---	---	--	---

	„ciepły prąd morski”, „zimny prąd morski” • podaje przykłady ciepłych i zimnych prądów morskich	przykłady ciepłych i zimnych prądów morskich • rozumie znaczenie mórz i oceanów w życiu i gospodarce człowieka		
Wnętrze Ziemi				
- wymienia metody badania wnętrza Ziemi - wyjaśnia znaczenie terminów: „minerał”, „skała”, „prądy ciepłe”, „magma” - wymienia kolejne warstwy wnętrza Ziemi, zaczynając od warstwy znajdującej się najgłębiej - wymienia procesy wewnętrzne kształtujące rzeźbę powierzchni Ziemi - wyjaśnia znaczenie terminów: „ryft oceaniczny”, „grzbiet śródoceaniczny”, „hipocentrum”, „epicentrum” - wyjaśnia znaczenie terminów: „ława”, „erupcja”, „wulkan”, - wymienia produkty erupcji wulkanicznej - wyjaśnia znaczenie terminu „ruchy górotwórcze” - wymienia nazwy er, zaczynając od najstarszej ery - wymienia rodzaje gór - wymienia wielkie formy ukształtowania powierzchni lądów	- wyjaśnia znaczenie badań geofizycznych w poznawaniu budowy wnętrza Ziemi - wskazuje różnicę między minerałem a skałą - klasyfikuje skały ze względu na ich genezę - wyjaśnia różnicę między litosferą a skorupą ziemską - podaje główne cechy płytowej budowy litosfery - podaje przyczynę ruchu płyt litosfery - podaje przyczynę trzęsień ziemi - omawia skutki trzęsień ziemi - omawia budowę wulkanu, posługując się ilustracją - omawia pozytywne i negatywne skutki erupcji wulkanicznych - wymienia przykłady wulkanów i wskazuje je na mapie ogólnogeograficznej świata - podaje we właściwej kolejności nazwy okresów w dziejach Ziemi - wymienia najważniejsze orogenezy w dziejach Ziemi - wymienia wielkie formy ukształtowania dna oceanów - podaje przykłady gór fałdowych, zrębowych i wulkanicznych - wskazuje na ogólnogeograficznej mapie świata przykłady wielkich form ukształtowania powierzchni lądów	- podaje przykłady kamieni szlachetnych - wymienia przykłady gospodarczego wykorzystania skał i minerałów - omawia budowę wnętrza Ziemi, posługując się ilustracją - podaje zależność między głębokością a temperaturą we wnętrzu Ziemi - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata obszary wzmożonej aktywności sejsmicznej - podaje skalę, w której określana jest siła trzęsień ziemi - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata obszary wzmożonej aktywności wulkanicznej - wyjaśnia znaczenie terminu „subdukcja” - wymienia zjawiska towarzyszące procesowi subdukcji - podaje przykłady gór wypiętrzonych podczas poszczególnych orogenez	- porównuje warstwy wnętrza Ziemi - rozpoznaje na podstawie okazów skał wybrane skały i określa ich rodzaj ze względu na genezę - omawia warunki powstawania poszczególnych rodzajów skał na podstawie ilustracji - wykazuje związek pomiędzy płytową budową litosfery a występowaniem trzęsień ziemi - omawia sposób powstawania ryftów oceanicznych, grzbietów śródoceanicznych i rowów oceanicznych - wykazuje związek pomiędzy płytową budową litosfery a występowaniem zjawisk wulkanicznych - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata przebieg Ognistego Pierścienia Pacyfiku - charakteryzuje na podstawie ilustracji mechanizm powstawania gór fałdowych i zrębowych - wyjaśnia proces powstawania gór wulkanicznych - charakteryzuje wielkie formy ukształtowania powierzchni lądów oraz dna oceanów	- określa twardość minerałów na podstawie skali Mohsa - podaje przykłady działań podejmowanych przez człowieka w celu zminimalizowania skutków trzęsień ziemi - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata najwyższe wulkany poszczególnych kontynentów i podaje ich nazwy - wymienia najwyższe szczyty na kontynentach i podaje ich wysokości

Procesy zewnętrzne kształtujące powierzchnię Ziemi				
- wymienia procesy zewnętrzne kształtujące rzeźbę powierzchni Ziemi - wyjaśnia znaczenie terminu „wietrzenie” - wymienia rodzaje wietrzenia - podaje nazwę produktu wietrzenia - wyjaśnia znaczenie terminu „krasowienie” - wymienia nazwy skał ulegających krasowieniu - wyjaśnia znaczenie terminów: „erozja wgłębna”, „erozja wsteczna”, „erozja boczna”, „akumulacja” - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata przykłady najdłuższych rzek świata - wyjaśnia znaczenie terminu „granica wiecznego śniegu” - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata obszary współcześnie zlodowacone - wyjaśnia znaczenie terminu „abrazja” - wyjaśnia znaczenie terminów: „deflacja”, „korazja”	- wyjaśnia proces wietrzenia fizycznego, chemicznego i biologicznego - wyjaśnia zjawisko wietrzenia mrozowego i łuszczenia się skał - wymienia formy krasu powierzchniowego i podziemnego - wskazuje na ilustracji przedstawiającej dorzecze: źródło, rzekę główną, dopływy, ujście, obszar dorzecza, dział wodny - wymienia przykłady form powstałych w wyniku niszczącej i budującej działalności rzeki - wymienia typy ujść rzecznych - wskazuje różnice między lodowcem górskim a lądolodem - wymienia czynniki warunkujące powstawanie lodowców górskich i lądolodów - wymienia formy rzeźby terenu powstałe w wyniku działalności lodowców górskich i lądolodów - podaje przykłady form powstałych w wyniku rzeźbotwórczej działalności morza - wymienia typy wybrzeży morskich - podaje przykłady niszczącej i budującej działalności wiatru na pustyniach - wymienia rodzaje pustyń ze względu na rodzaj podłoża - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata największe pustynie	- omawia zależność między warunkami klimatycznymi a rodzajem i przebiegiem wietrzenia - omawia procesy krasowe i warunki, w których zachodzą - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata obszary występowania rzeźby krasowej - wyjaśnia proces powstawania meandrów i starorzeczy - omawia warunki sprzyjające powstawaniu delt i ujść lejkowatych - wskazuje na mapie ogólnogeograficznej świata przykłady ujść deltowych i lejkowatych - rozpoznaje na ilustracjach i fotografiach formy polodowcowe oraz podaje ich nazwy - omawia, korzystając z ilustracji, proces cofania się klifu oraz proces powstawania mierzei - wskazuje na ogólnogeograficznej mapie świata typy wybrzeży morskich - wyjaśnia różnice między barchanem a wydumą paraboliczną	- posługuje się ze zrozumieniem pojęciem „wietrzenie” - charakteryzuje proces odpadania i formy rzeźby terenu powstałe w jego wyniku - omawia formy krasowe występujące na powierzchni i pod powierzchnią ziemi - rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku krasowienia - posługuje się ze zrozumieniem pojęciem „erozja” - przedstawia rzeźbotwórczą rolę wód płynących - wykazuje związek między spadkiem rzeki a charakterem procesów rzeźbotwórczych wody płynącej - rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności rzeki - przedstawia rzeźbotwórczą rolę lądolodów i lodowców górskich - omawia, korzystając z ilustracji, podobieństwa i różnice w krajobrazie polodowcowym powstałym w wyniku działalności lodowców górskich i lądolodów - rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności lodowców górskich i lądolodów - przedstawia rzeźbotwórczą rolę fal morskich - wyjaśnia genezę typów wybrzeży morskich - rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności morza	- wymienia i charakteryzuje rodzaje ruchów masowych - podaje przykłady niebezpieczeństw grożących człowiekowi wskutek wystąpienia ruchów masowych - podaje nazwy i wymiary najdłuższych oraz najgłębszych jaskiń na świecie i w Polsce - oblicza średni spadek rzeki - ocenia wpływ zmian klimatycznych na grubość pokrywy lodowej lodowców górskich i lądolodów - podaje przykłady działań mających na celu ochronę wybrzeży klifowych przed abrazją - omawia wpływ szaty roślinnej na rzeźbotwórczą działalność wiatru

			• przedstawia rzeźbotwórczą rolę wiatru • rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności wiatru	
Pedosfera i biosfera				
• wyjaśnia znaczenie terminu „gleba” • wyjaśnia, na czym polega proces glebotwórczy • wymienia czynniki glebotwórcze • wymienia strefy roślinne na Ziemi	• wyjaśnia znaczenie terminu „żyźność gleby” • wskazuje i nazywa poziomy glebowe na ilustracji przedstawiającej profil glebowy • podaje przykłady gleb strefowych i astrefowych • omawia znaczenie gleb w przyrodzie i gospodarce człowieka • wskazuje strefy roślinne na mapie ogólnogeograficznej świata	• charakteryzuje poziomy glebowe • charakteryzuje wybrane typy gleb strefowych i astrefowych • omawia zróżnicowanie stref roślinnych na Ziemi	• porównuje profile glebowe różnych typów gleb • wykazuje zależności zachodzące między czynnikami glebotwórczymi a typem genetycznym gleby • wykazuje wpływ klimatu na zróżnicowanie roślinności i gleb na Ziemi	• uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania glebami • wykazuje związek pomiędzy zróżnicowaniem stref roślinnych na Ziemi a działalnością gospodarczą człowieka